16.5.2022

Valtiovarainvaliokunnalle

Arenen lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2023–2026

VNS 2/2022 vp

- Sote-alan harjoittelumaksujen kompensaatio sote-alan tuottajille on sisällytettävä julkisen talouden suunnitelmaan. Ammattikorkeakoulut eivät maksa harjoittelumaksuja työnantajille vuoden –23 alusta. Nyt kompensaatiota ei ole sisällytettynä JTS:ään.
- Hallituksen kehysriihessä tekemät panostukset ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan olivat valonpilkahdus. Ammattikorkeakoulujen suurin haaste on hankerahalla pyörivä työ, eivätkä ne pysty vastaamaan niille kohdistettuihin odotuksiin mm pk-yrityskentän TKI-työn tukemisessa. Koulutuksen osalta pysyviä resurssilisäyksiä ei ole tehty.
- Kansalliset tavoitteet osaamis- ja koulutustason nostamiseksi ja TKI-investointien kasvattamiseksi edellyttävät esitettyä suurempia panostuksia korkeakoulujen rahoitukseen.
- Ammattikorkeakoulut ovat osittaneet ilmiömäistä tehokkuutta ja kykyä kehittää toimintaansa heikentyneessä rahoitustilanteessa tavoitteiden kasvusta huolimatta. Tutkinto tuotetaan nyt puolella siitä hinnasta kuin kymmenen vuotta sitten.
- Eduskunnan tulisi suunnata OKM:n ja TEM:n hallinnonalojen koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kohdennetut resurssit ennakointitiedon mukaisesti, ja ohjata ne tutkitusti koulutustarjontaan, joista on osoitettu koulutus- ja työllisyyshyöty. Ammattikorkeakoulujen tarjoama osaaminen ja tutkinnot ovat tehokkaita ja vaikuttavia.

Sote-alan harjoittelumaksujen korvaaminen työnantajille

Ammattikorkeakoulut ovat ainoana koulutussektorina maksaneet harjoittelumaksuja työnantajille sote-alan koulutuksiin liittyvistä työharjoitteluista. Ammattikorkeakoulut ovat marraskuussa 2021 tehneet yhdessä päätöksen, että ne eivät enää maksa sote-harjoittelumaksuja vuoden 2023 alusta. Käytännössä päätös tarkoittaa, että ammattikorkeakoulut irtisanovat nyt voimassa olevat harjoittelusopimusten ja sopimukset neuvotellaan uudelleen hyvinvointialueiden ja muiden harjoittelupaikkoja tarjoavien kanssa (kunnat, kolmas sektori, yritykset). Ammattikorkeakoulut maksavat vuosittain reilu 8 miljoonaa euroa sote-alan harjoittelumaksuja sote-alan työnantajille.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla lakiesitys, jonka tavoitteena on korvata harjoittelumaksuista luopuminen sote-alan työnantajille STM:n budjettimomentilta. Kompensaation säätämisestä on kirjaus valtioneuvoston tammikuussa julkaistussa lainsäädäntösuunnitelmassa. Arenelle on viestitty, että maksujen kompensaatiosta on olemassa poliittinen päätös ja kompensaatio tulisi huomioida myös julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023–2026 (momentille *33.60.33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön*

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

erikoistumiskoulutukseen). Kompensaation säätämisellä ei saa olla vaikutusta ammattikorkeakoulujen omaan budjettikehykseen.

Esitykset ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan valonpilkahdus

Hallituksen esitys 5 miljoonan euron pysyvästä rahoituksesta ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan ja sen kehittämiseen on riittämätön mutta symbolisesti tärkeä panostus ammattikorkeakoulujen pitkänjänteiseen TKI-toimintaan. Rahoituksen kohdentaminen juuri ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan perusrahoitukseen on erityisen tärkeää, sillä ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lähtökohta on aina hyödyllisyys sekä tavoite tuottaa lisäarvoa ja elinvoimaa yrityksille ja julkiselle sektorille. Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnalle tarvitaan pitkäjänteinen ja pysyvä rahoitus, jotta ammattikorkeakoulut pystyvät tarjoamaan parhaan mahdollisen ekosysteemin osaamista kumuloivalle kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle sekä takaamaan oman profiilin mukaisen, tutkimukseen perustuvan laadukkaan koulutuksen.

Ammattikorkeakoulujen työ kattaa jo nyt laajasti työtä soveltavasta tutkimuksesta tuote- ja palvelukehittämiseen ja –muotoiluun. Yhteistyötä toiminnassa tehdään niin pk-yritysten, kansanvälisten suuryritysten kuin julkisen sektorin kanssa. Ammattikorkeakoulut ovat myös olleet viime vuosina yliopistoja tehokkaampia kotiuttamaan TKI-rahoitusta ulkoisista lähteistä suhteessa käytössä oleviin resursseihin.

Arene pitää tärkeänä, että 10 miljoonan euron valtuus uuteen alueellisen TKI-rahoitusinstrumenttiin on tärkeä sitoa osaksi ammattikorkeakoulujen toimintaa ja alueellista kehittämistehtävää. Arene pitää muutenkin tärkeänä, että OKM:n ja TEM:n momenteilta jaettava TKI-rahoitus olisi paremmin koordinoitu yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Nykyiset rahoituslähteet (ensi sijassa Business Finland ja Suomen Akatemia) eivät tue tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä. Suomeen on luotava uskottavat rahoituskanavat verkostomaiselle TKI-toiminnalle, mikä tukee aidosti myös pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä julkisen sektorin tuottavuuden parantamista. Näin osaaminen kumuloituu alueilla ja toimialoilla.

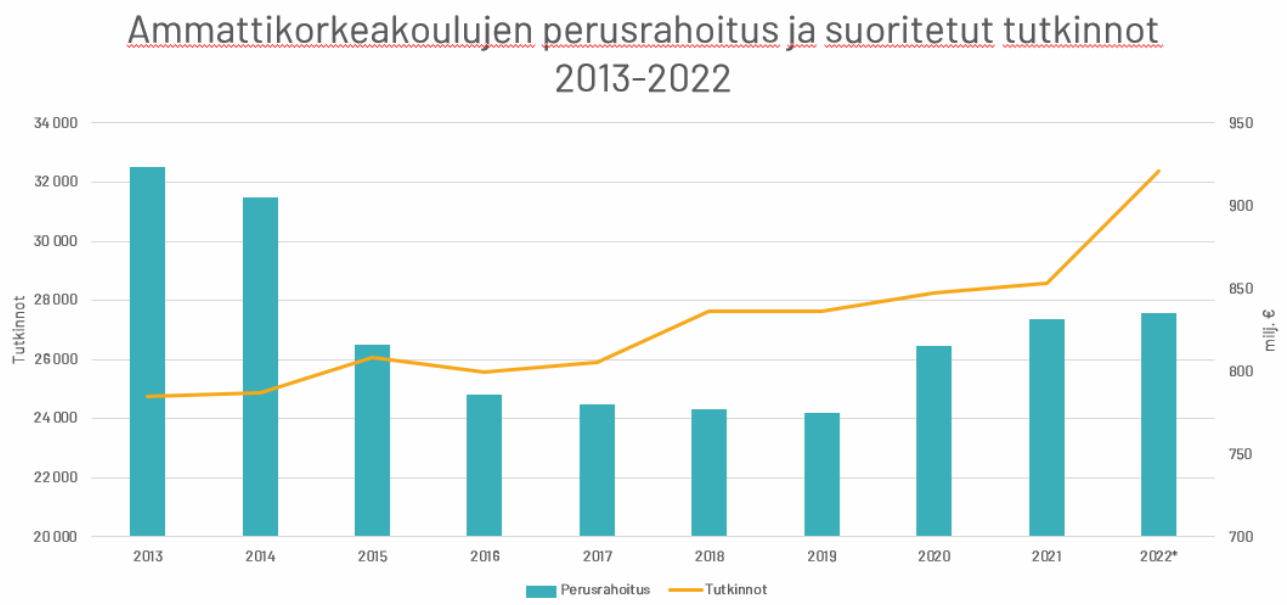
2010-luvun leikkaukset vaikeuttavat edelleen korkeakoulujen toimintaa

Ilman 2010-luvulla tehtyjä leikkauksia ja indeksijäädytyksiä ammattikorkeakoulujen perusrahoitus olisi noin 150 miljoonaa euroa nykyistä suurempi. Ammattikorkeakoulujen tutkintokohtainen rahoitus on laskenut yli 40 % suoritettua tutkintoa kohden vuoden 2013 jälkeen. Leikkauksista huolimatta ammattikorkeakoulut ovat saavuttaneet niille asetetut kasvaneet tutkintotavoitteet ja moninkertaistaneet avoimessa ammattikorkeakouluissa suoritettujen opintopisteiden määrän. Samalla on kyetty tuplaamaan ulkoisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrä viimeisen seitsemän vuoden aikana. Ammattikorkeakoulut ovat sopeuttaneet toimintaansa merkittävällä tavalla vastaamaan rahoitustason ja tutkintotavoitteiden muutoksiin, mutta toiminnan tehostamisen tie on nyt käyty loppuun. Ammattikorkeakoulut joutuvat nyt kompensoimaan tutkintokoulutuksen rahoitusta TKI- ja jatkuvan oppimisen rahoituksella.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

16.5.2022

Vaikka Marinin hallituksen aikana ammattikorkeakoulujen rahoitusta on pysyvästi lisätty, on 20 miljoonan euron korostus perusrahoituksessa ollut riittämätön korvaamaan aiempia leikkauksia. Määräaikaiset rahoitukset aloituspaikkoihin eivät mahdollista tutkintojen tuottamista yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti (kts. kuva osaamistarpeista). Yli 20 prosenttia uudelle sopimuskaudelle kasvaneet tutkintotavoitteet tarkoittavat, että ammattikorkeakoulut joutuvat kohdentamaan rahoituksestaan entistä suuremman osan tutkintokoulutukseen, jolloin TKI-toiminta, jatkuvan oppimisen kehittäminen sekä kansainvälisten opiskelijoiden houkutteluun jää entistä vähemmän resursseja.

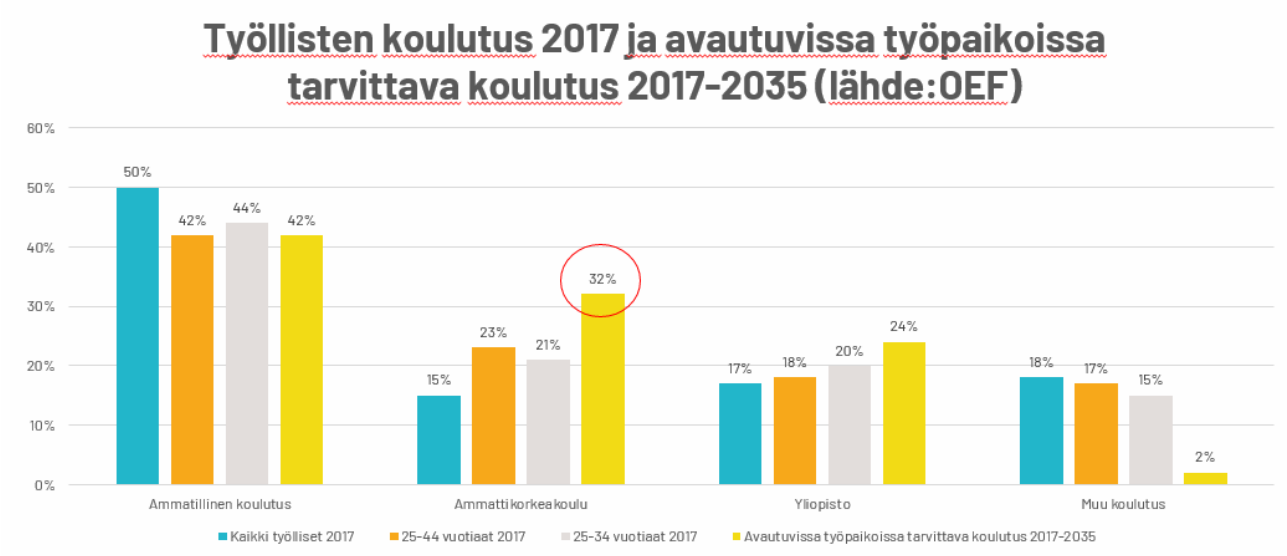
Koulutus- ja TKI-panokset kohdennettava tehokkaalla tavalla

Suomalainen julkinen rahoitus koulutus- ja TKI-järjestelmään ei kohdennu tällä hetkellä optimaalisella tavalla. Koulutukseen kohdennetussa rahoituksessa ei huomioida riittävästi eri koulutusten ja tutkintojen vaikutuksia työllisyyteen ja talouskasvuun. Samoin nykyinen TKI-rahoitusjärjestelmä ei aidosti tue uusien innovaatioiden syntyä ja prosesseissa saadun osaamisen ja tiedon laajempaa yhteiskunnallista hyödyntämistä.

Osaamisen ennakointifoorumin ennakointitulosten mukaan erityisesti ammattikorkeakoulutettujen kysyntä työmarkkinoilla on kasvussa tulevina vuosina ja merkittävä osa uusista avautuvista työpaikoista edellyttää ammattikorkeakoulujen tuottamaa osaamista työntekijältä. Ennakointitietojen perusteella on järkevää kohdentaa rahoitusta erityisesti ammattikorkeakoulututkintojen tuottamiseen.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

16.5.2022

TKI-toiminnan osalta tehokkainta olisi kohdentaa uudelleen nykyistä julkista rahoitusta siten, että se aidosti tukisi korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin yhteistyötä ja mahdollistaisi siten ekosysteemien rakentumisen. Business Finlandin tai Suomen Akatemian rahoitus ei tue tällisen ekosysteemien syntyä. Ekosysteemit tukisivat myös nykyistä paremmin pk-yritysten TKI-tarpeita, kun vahvat ammattikorkeakoulut voisivat tarjota kehittämispalveluitaan yrityksille.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja